

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στην πρόταση νόμου «Για την προστασία και αειφόρο χρήση του εδάφους»

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

1. Ορισμός

Το έδαφος ορίζεται ως το ανώτατο στρώμα του φλοιού της γης, που αποτελείται από ανόργανα και οργανικά συστατικά, νερό, αέρα και έμβιους οργανισμούς.¹

Σύμφωνα με τον Karl Terzaghi,² έδαφος είναι το τεμάχιο του υλικού που, όταν μπει στο νερό, θα διαλυθεί μέσα σε 24 ώρες.

Το έδαφος αποτελεί τη διεπαφή μεταξύ της γης (γεώσφαιρας), του αέρα (ατμόσφαιρας) και του νερού (υδρόσφαιρας).

Ενώ το έδαφος είναι το ανώτερο στρώμα αυτού που συχνά αναφέρεται ως «γη», η έννοια της «γης» είναι κατά πολύ ευρύτερη, καθώς περιλαμβάνει και χωροταξικά στοιχεία. Σε κάθε περίπτωση είναι δύσκολος ο διαχωρισμός μεταξύ εδάφους και γης.

Η παρούσα πρόταση εστιάζεται στην ανάγκη προστασίας του εδάφους, λόγω της μοναδικής ποικιλίας λειτουργιών που λαμβάνουν χώρα σε αυτό και είναι καθοριστικής σημασίας για τη ζωή στον πλανήτη.

2. Στόχος της πρότασης νόμου

Το έδαφος αποτελεί μη ανανεώσιμο πόρο και είναι ένα πολύ δυναμικό σύστημα, το οποίο επιτελεί πολλές λειτουργίες και προσφέρει υπηρεσίες ζωτικής σημασίας για τις δραστηριότητες του ανθρώπου και για την επιβίωση των οικοσυστημάτων. Τις τελευταίες δεκαετίες εντάθηκε σημαντικά η διάβρωση του εδάφους, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, και εκτιμάται ότι θα ενταθεί ακόμη περισσότερο, εάν δεν ληφθούν μέτρα.

Στόχος της παρούσας πρότασης νόμου είναι ο καθορισμός ενός πλαισίου για την προστασία και την αειφόρο χρήση του εδάφους, βάσει των κατευθύνσεων που έχουν δοθεί από αποφάσεις διεθνών Οργανισμών (όπως ο ΟΗΕ) και, κυρίως, βάσει σχεδίων ευρωπαϊκών Οδηγιών που έχουν συζητηθεί αναλυτικά την περίοδο 2007 – 2009 στα Συμβούλια Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) αλλά δεν έχουν θεσμοθετηθεί.

Η πρόταση βασίζεται στις ακόλουθες αρχές: ενσωμάτωση της προστασίας του εδάφους στις άλλες πολιτικές, διατήρηση των λειτουργιών του εδάφους στο πλαίσιο της αειφόρου χρήσης του, πρόληψη των απειλών που δέχεται το έδαφος και μετριασμός των συνεπειών τους, αποκατάσταση των υποβαθμισμένων εδαφών τουλάχιστον στο επίπεδο λειτουργικότητας που αρμόζει στην υφιστάμενη και στις μελλοντικές χρήσεις του.

3. Γενικό πλαίσιο

3.1. Ιστορικό

Η υποβάθμιση του εδάφους στην Ευρώπη είναι ένα σοβαρό πρόβλημα το οποίο προκαλείται από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όπως οι ακατάλληλες γεωργικές και δασοκομικές πρακτικές, οι βιομηχανικές δραστηριό-

τητες, ο τουρισμός, η άναρχη οικιστική και βιομηχανική επέκταση, τα δημόσια έργα.³ Οι δραστηριότητες αυτές έχουν αρνητικές επιπτώσεις, με την έννοια ότι παρακλύονται οι λειτουργίες του εδάφους προς όφελος του ανθρώπου και των οικοσυστημάτων, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται η γονιμότητα του εδάφους και να απειλείται η βιοποικιλότητα και η ικανότητα συγκράτησης νερού. Η υποβάθμιση του εδάφους έχει άμεση επίπτωση στην ποιότητα του νερού και του αέρα, στη βιοποικιλότητα και στην κλιματική αλλαγή. Μπορεί επίσης να επιβαρύνει την υγεία των πολιτών και να απειλήσει την ασφάλεια τροφίμων και ζωοτροφών.

Η σημασία της προστασίας του εδάφους αναγνωρίζεται τόσο διεθνώς όσο και εντός της ΕΕ. Ειδικότερα:

- Με τον Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έδαφος, το 1972, κλήθηκαν τα κράτη να προάγουν πολιτικές διατήρησης του εδάφους. Ο Παγκόσμιος Χάρτης του εδάφους (FAO, 1982) και η Παγκόσμια Πολιτική για το έδαφος (UNEP, 1982) επιδίωξαν την ενθάρρυνση της διεθνούς συνεργασίας σε ό,τι αφορά την ορθολογική χρήση των εδαφικών πόρων.

- Στη Σύνοδο Κορυφής για τη Γη, που έγινε στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992, η διεθνής κοινότητα ενέκρινε την παγκόσμια συνεργασία για την προστασία του εδάφους.

- Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της απερήμωσης (1994), στοχεύει στην πρόληψη και μείωση της υποβάθμισης του εδάφους και στην αποκατάσταση ή ανάκτηση εν μέρει υποβαθμισμένων ή απερημωθέντων εδαφών. Η Σύμβαση αναγνωρίζει τη σχέση που συνδέει την απερήμωση, την τροφική ασφάλεια, την απώλεια της βιοποικιλότητας και την αλλαγή του κλίματος.

- Στην Στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη⁴ του 2001, όπως αναθεωρήθηκε το 2005, επισημαίνεται ότι η απώλεια εδαφών και η μείωση της γονιμότητάς τους υπονομεύουν τη βιωσιμότητα των γεωργικών γαιών.

- Τον Ιανουάριο του 2001 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε το έκτο Πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, με τίτλο: «Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας»,⁵ στο οποίο τονιζόταν –μεταξύ άλλων– ότι ιδιαίτερη προσοχή έπρεπε να δοθεί στους εξής τέσσερις τομείς προτεραιότητας:

- Αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος,
- Φύση και βιοποικιλότητα,
- Περιβάλλον και υγεία,
- Αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων και διαχείριση των αποβλήτων.

Στον τομέα Φύση/Βιοποικιλότητα, το έκτο Πρόγραμμα δράσης αναγνωρίζει ότι: «το έδαφος είναι ένας πεπερασμένος πόρος, ζωτικός για την γεωργία και βρίσκεται υπό πίεση. Η διάβρωση που σχετίζεται με το κλίμα και τον καιρό αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα στην νότιο Ευρώπη, αλλά αυξάνεται επίσης και στον βορρά. Η διάβρωση συνδέεται συχνά με το μειωμένο περιεχόμενο οργανικής ύλης στο έδαφος και αυτό μπορεί επίσης να οδηγήσει σε ερημοποίηση. Κάποιες γεωργικές πρακτικές και η εγκατάλειψη της γης είναι μεταξύ των παραγόντων προδι-

1 Σύμφωνα με τον ορισμό του Διεθνούς Οργανισμού Προτύπων (ISO) στο ISO 11074-1 της 1ης.08.1996.

2 Ο Αυστριακός Karl von Terzaghi (1883 - 1963) θεωρείται ο πατέρας της εδαφομηχανικής.

3 Σύμφωνα με την Πράξη 40/1995 του Δ' Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρείου "το δημόσιο τεχνικό έργο πρέπει να συνδέεται άμεσα με το έδαφος ή το υπέδαφος κατά τρόπο ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί συστατικό του κατά την έννοια της ΑΚ 953 και να μην μπορεί να αποχωρισθεί από αυτό χωρίς βλάβη ή αλλοίωση της ουσίας ή του προορισμού του".

4 Εγγραφο COM (2001) 0264 τελικό. Αναθεωρήθηκε με το Έγγραφο COM (2005) 658 τελικό.

5 Εγγραφο COM (2001) 31 τελικό.

θησης. Άλλες απειλές είναι η ρύπανση και η απώλεια γης έναντι της ανάπτυξης».

Οι αυξανόμενες πιέσεις καθιστούσαν επιτακτική την ανάγκη για μια συστηματική προσέγγιση της προστασίας του εδάφους, καλύπτοντας:

- Διάβρωση και ερημοποίηση,
- Ρύπανση από χλωματερές, βιομηχανία και εξορύξεις,
- Ρύπανση από τον αέρα, το νερό και από ορισμένες γεωργικές πρακτικές, από την απόθεση λάσπης λυμάτων τα οποία μπορεί να είναι επιβαρυνμένα από βαρέα μέταλλα, οργανικούς ρύπους ή παθογόνους οργανισμούς,
- Απώλεια γης και επομένως εδάφους για ανάπτυξη,
- Το ρόλο που διαδραματίζει το έδαφος στην κλιματική αλλαγή ως συλλέκτης άνθρακα.

Δεδομένης της σύνθετης φύσης των πιέσεων που επιβαρύνουν τα εδάφη και λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη για δόμηση μιας εδαφικής πολιτικής πάνω σε μια σταθερή βάση δεδομένων και αξιολόγησης, το έκτο Πρόγραμμα πρότεινε μια θεματική Στρατηγική για το έδαφος.

Πράγματι το 2002, στην ανακοίνωσή της «προς μια θεματική Στρατηγική για την προστασία του εδάφους»,⁶ η Επιτροπή προσδιόριζε οκτώ απειλές που αντιμετώπιζε το έδαφος από πολλές και ποικίλες ανθρώπινες δραστηριότητες, οι οποίες συχνά είναι αλληλένδετες: διάβρωση, απομείωση οργανικών υλών, ρύπανση, αλάτωση, συμπίκνωση (συμπύκνωση), απώλεια εδαφικής βιοποικιλότητας, στεγανοποίηση, κατολισθήσεις και πλημμύρες.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Περιβάλλοντος, επί Γερμανικής Προεδρίας το 2007, η Επιτροπή πρότεινε μία θεματική Στρατηγική⁷ και ένα σχέδιο Οδηγίας⁸ για την αντιμετώπιση της τάσης υποβάθμισης του εδάφους. Επρόκειτο για μία πολύ ενδιαφέρουσα και φιλόδοξη πρωτοβουλία, η οποία καθόριζε σειρά δράσεων με γενικό στόχο την προστασία και την αειφόρο χρήση των εδαφών, την πρόληψη περαιτέρω υποβάθμισής τους και την αποκατάσταση των υποβαθμισμένων εδαφών.

Η θεματική Στρατηγική θα εφαρμοζόταν σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω μιας Οδηγίας, η οποία αφορούσε κυρίως την προστασία του εδάφους από τη ρύπανση, δεν παρέλειπε όμως την αναφορά και στις άλλες προαναφερόμενες απειλές, περιλάμβανε δε, μεταξύ άλλων:

- μέτρα πρόληψης της ρύπανσης από τους χρήστες της γης,
- μέτρα για περιορισμό ή μείωση της στεγανοποίησης του εδάφους,
- εντοπισμό των περιοχών που διέτρεχαν κίνδυνο διάβρωσης, απομείωσης των οργανικών υλών του εδάφους, συμπίκνωσης, αλάτωσης και κατολισθήσεων, προγράμματα μέτρων απορρύπανσης,
- εκπόνηση εθνικής στρατηγικής αποκατάστασης ρυπασμένων περιοχών, όπως είναι τα λιμάνια, τα αεροδρόμια, εγκαταλελειμμένες στρατιωτικές εγκαταστάσεις, χώροι ταφής απορριμμάτων, ορυχεία, με ιεράρχηση προτεραιοτήτων βάσει της επικινδυνότητάς τους σε σχέση με την ανθρώπινη υγεία,
- ευαισθητοποίηση των πολιτών, υποβολή εκθέσεων και ανταλλαγή πληροφοριών.

Ορισμένα κράτη-μέλη με ισχυρή βιομηχανική δραστη-

ριότητα όπως η Γερμανία, το Ην. Βασίλειο, η Γαλλία, η Αυστρία, η Σουηδία, ήταν αντίθετα στην Οδηγία, επικαλούμενα είτε το υψηλό κόστος εφαρμογής της είτε, όπως η Ολλανδία, το ότι διέθεταν ήδη εθνικούς μηχανισμούς ελέγχου και προστασίας του εδάφους. Αρκετά κράτη-μέλη από την ανατολική, κυρίως, Ευρώπη πρότειναν –ορθώς– να προστεθεί και η οξίνιση του εδάφους στις σημαντικές απειλές που έπρεπε να περιληφθούν στην Οδηγία.

Η Ελλάδα συμφωνούσε με την ανάγκη απογραφής των δυνητικά ρυπασμένων περιοχών, τη συσχέτιση της αξιολόγησης της επικινδυνότητας των εδαφών με τις χρήσεις γης και την υποχρέωση αποκατάστασης των ρυπασμένων τόπων.

Οι μελέτες της Επιτροπής είχαν δείξει ότι το έδαφος στην Ευρώπη βρισκόταν ήδη σε διαδικασία υποβάθμισης που θα εντεινόταν περισσότερο αν δεν αναλαμβάνονταν δράσεις. Αναφορικά με το ρυπασμένο έδαφος, οι βασικές προτάσεις της Οδηγίας ήταν:

- η υποχρέωση των κρατών-μελών για απογραφή των δυνητικά ρυπασμένων περιοχών με σύνταξη εθνικού καταλόγου ρυπασμένων τόπων εντός πενταετίας,
- η εκπόνηση εθνικής στρατηγικής αποκατάστασης ρυπασμένων περιοχών εντός επταετίας, με ιεράρχηση προτεραιοτήτων βάσει της επικινδυνότητάς τους σε σχέση με την ανθρώπινη υγεία, ειδικούς στόχους αποκατάστασης και κοστολόγησή τους, χρονοδιαγράμματα εφαρμογής,

- η υποχρέωση αποκατάστασης των ρυπασμένων τόπων,

- η υποχρέωση δημιουργίας ταμείου για την αποκατάσταση των «ορφανών» περιοχών, δηλαδή των περιοχών για τις οποίες δεν μπορούσε για διάφορους λόγους να υποχρεωθεί ο ρυπαίνων να πληρώσει το κόστος αποκατάστασης, π.χ. λόγω πτώχευσης.

Κατά τη συζήτηση του σχεδίου Οδηγίας υπήρξαν έντονες διαφωνίες και η Γερμανική Προεδρία υπέβαλε προτάσεις συμβιβαστικής λύσης, προκειμένου στο Συμβούλιο να διαμορφωθεί η ειδική πλειοψηφία που χρειαζόταν για την επίτευξη πολιτικής συμφωνίας επί της Οδηγίας. Ξεκάθαρη θέση υπέρ της Οδηγίας πήραν, στο Συμβούλιο εκείνο, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Πολωνία, η Βουλγαρία, η Κύπρος, η Λιθουανία, η Ουγγαρία και το Βέλγιο, εστιάζοντας κυρίως στην ανάγκη ιεράρχησης των αναγκών με βάση τις πιο σημαντικές απειλές για το έδαφος, ώστε να υπάρξει βέλτιστη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

Ενώ το ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είχε εκφράσει τη θετική του γνώμη⁹ σε πρώτη ανάγνωση, το Νοέμβριο του 2007, το Συμβούλιο αδυνατούσε να καταλήξει σε πολιτική συμφωνία επί του θέματος.

Στο Συμβούλιο του Οκτωβρίου 2008, η Γαλλική Προεδρία εισήγαγε ένα τροποποιημένο σχέδιο Οδηγίας για το έδαφος,¹⁰ που είχε συντάξει ένα forum «ειδικών», με την προοπτική να ληφθούν αποφάσεις μέχρι το τέλος του 2008. Όμως το νέο κείμενο δεν διέθετε χρονοδιαγράμματα, όπως το αρχικό, ούτε συγκεκριμένη μεθοδολογία ή άλλους υποχρεωτικούς στόχους, αφήνοντας ό-

6 Έγγραφο COM (2001) 179 τελικό.

7 Έγγραφο COM (2001) 231 τελικό.

8 Έγγραφο COM (2001) 232 τελικό.

9 Έγγραφο 14979/2007

10 Έγγραφο 1301/1/08 REV 1 του Συμβουλίου της ΕΕ.

λα αυτά στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών. Το νέο κείμενο της Οδηγίας δεν συζητήθηκε τελικά στο Συμβούλιο.

Τον Ιούνιο του 2009, η Τσέχικη Προεδρία το επανέφερε. Καθώς όμως δεν είχαν αρθεί οι αντιρρήσεις των βιομηχανικών κρατών, ούτε αυτή τη φορά υπήρξε συμφωνία.

Τα κράτη-μέλη που αντιδρούσαν υποστήριζαν ότι η διαδικασία προσδιορισμού των ρυπασμένων χώρων, που προέβλεπε η Οδηγία, ήταν πολύπλοκη και δαπανηρή.

Εξέφραζαν δε επιφυλάξεις για την δυσκολία εφαρμογής της Οδηγίας και ανησυχίες για ενδεχόμενες αλληλεπικαλύψεις με την υφιστάμενη νομοθεσία, κυρίως με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.

Πράγματι, η απορρύπανση του εδάφους είναι ιδιαίτερος δύσκολη και δαπανηρή διαδικασία, το κόστος της δε ποικίλει ευρύτερα, ανάλογα με το κράτος-μέλος. Είναι ενδεικτικό ότι το 2000 η Ολλανδία δαπάνησε 550 εκατομμύρια ευρώ για απορρύπανση, η Αυστρία 67 εκατ. και η Ισπανία 14 εκατ. Υπήρχαν, άλλωστε, διαφορετικές αντιλήψεις σε ό,τι αφορά την σοβαρότητα της εδαφικής ρύπανσης, τις επιμέρους πολιτικές αποκατάστασης και τους αντίστοιχους στόχους καθώς και τη διαφορά των υπολογιστικών μεθόδων. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος¹¹ υπολόγισε, το 2000, ότι το συνολικό κόστος αποκατάστασης των ρυπασμένων τόπων στην Ευρώπη κυμαινόταν μεταξύ 59 και 109 δισεκατομμυρίων ευρώ. Είναι προφανές ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτού του κόστους αφορά τα βιομηχανικά κράτη της βόρειας Ευρώπης.

3.2. Πολιτική που ακολουθούν τα κράτη-μέλη της ΕΕ

Οι πρωτοβουλίες κάθε κράτους-μέλους για την προστασία του εδάφους διαφέρουν και επικεντρώνονται στις διεργασίες εδαφικής υποβάθμισης που έκαστο εξ αυτών θεωρεί υψηλής προτεραιότητας.

Στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη οι προσπάθειες εστιάζονται στη ρύπανση και στη σφράγιση του εδάφους, ενώ στις νότιες χώρες οι αντίστοιχες πρωτοβουλίες αφορούν τη διάβρωση και την ερημοποίηση, στο πλαίσιο της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της ερημοποίησης.

Η Πορτογαλία, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ισπανία έχουν εγκρίνει εθνικά προγράμματα δράσης για την καταπολέμηση της απερήμωσης, η οποία προκαλείται από τις κλιματικές συνθήκες (ξηρασία, λειψυδρία, έντονες βροχοπτώσεις) και από τις ανθρώπινες δραστηριότητες (π.χ. αποδάσωση). Στα προγράμματά τους αναλύουν το φαινόμενο της απερήμωσης και προσδιορίζουν τις αναγκαίες δράσεις για την αντιμετώπισή του.

Η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της ερημοποίησης (της οποίας το Παράρτημα IV αφορά τη Βόρειο Μεσόγειο) τον Οκτώβριο του 1994 και την επικύρωσε με το ν. 2468/1997 (Α' 32/06.03.1997). Ακολούθησαν εθνικές Εκθέσεις για την εφαρμογή της Σύμβασης.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της απερήμωσης¹² στοχεύει, μεταξύ άλλων: στον προσδιορισμό της έκτασης των απειλούμενων περιοχών, στην προαγωγή της αειφορικής χρήσης του εδάφους και του νερού, στην κοινωνική και οικονομική αποκατάσταση των πληγισίων περιοχών.

Σύμφωνα με το αντίστοιχο ισπανικό πρόγραμμα, το 1/3 περίπου των εδαφών της Ισπανίας απειλείται σοβαρά από την ερημοποίηση. Για την αντιμετώπισή του εφαρμόζεται σειρά δράσεων για την αειφόρο διαχείριση των υδάτινων πόρων και την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών.

Το πρόγραμμα της Πορτογαλίας επικεντρώνεται στα μέτρα ανάκτησης των υποβαθμισμένων περιοχών με σκοπό την εξασφάλιση της παραμονής του πληθυσμού στις πλέον αραιοκατοικημένες εξ αυτών.

Το ιταλικό πρόγραμμα εστιάζεται στη μείωση των κινδύνων πλημμυρών και κατολισθήσεων. Αφορά την κανονιστική ρύθμιση της χρήσης του νερού και τον συντονισμό των τομεακών πολιτικών που επηρεάζουν τον κύκλο του. Ορίζονται οι περιοχές υψηλού κινδύνου για πλημμύρες και κατολισθήσεις.

Ορισμένα από τα κράτη-μέλη έχουν αναπτύξει γενική προσέγγιση που αποσκοπεί στην προστασία των εδαφικών λειτουργιών.

Στη Γερμανία έχει θεσπιστεί νόμος για την προστασία του εδάφους που αποσκοπεί στην προστασία και την αποκατάσταση των βιώσιμων εδαφικών λειτουργιών. Ο νόμος αυτός υποχρεώνει όλους τους ενδιαφερόμενους να συμβάλλουν στην πρόληψη των κινδύνων, να αποφεύγουν τη σφράγιση του εδάφους και να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα για την αντιμετώπιση τυχόν επιβλαβών εδαφικών μεταβολών.

Το Ην. Βασίλειο αναπτύσσει γενική στρατηγική για το έδαφος, βάσει της οποίας εξετάζονται πολλοί από τους τύπους πίεσης που ασκούνται στους εδαφικούς πόρους και έχει συντάξει κατάλογο με δέσμη βασικών εδαφικών δεικτών και στόχων. Παράλληλα αντιμετωπίζεται η σχέση εδάφους και χωροταξικού προγραμματισμού.

Στη Δανία και τη Σουηδία η προστασία του εδάφους θεωρείται συστατικό στοιχείο της γενικότερης προστασίας του περιβάλλοντος.

Στη Γαλλία έχει εγκριθεί εθνικό πρόγραμμα δράσης για τη διαχείριση και την προστασία του εδάφους, το οποίο επισημαίνει τη σημασία της πρόληψης κάθε είδους ρύπανσης. Το πρόγραμμα αυτό μεταξύ άλλων περιλαμβάνει την χαρτογράφηση του εδάφους, δίκτυο παρακολούθησής του και την καταγραφή των κινδύνων διάβρωσης.

Στην Ολλανδία η πολιτική για το έδαφος επικεντρώνεται στους διάφορους τύπους ρύπανσής του. Οι κανονιστικές διατάξεις για την διάχυτη ρύπανση καθορίζουν τα αποδεκτά επίπεδα εισόδου και απώλειας θρεπτικών ουσιών γεωργικής προέλευσης.

Στη Σλοβενία η προστασία του εδάφους καλύπτεται από το πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, που προβλέπει το χαρακτηρισμό των υποβαθμισμένων εδαφών και την προώθηση της αειφόρου χρήσης των γεωργικών γαιών.

Στην Ουγγαρία η προστασία του εδάφους καλύπτεται επίσης από τη γενικότερη νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και από ειδική νομοθεσία για την προστασία των καλλιεργήσιμων εδαφών, των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, καθώς και την αποκατάσταση των τοποθεσιών που έχουν πληγεί από τη ρύπανση.

4. Ισχύουσες διατάξεις στο πεδίο που καλύπτει η πρόταση

Μέχρι σήμερα, δεν υπήρξε για το έδαφος μία ολοκλη-

¹¹ ΕΕΑ, Urgent action needed to protect Europe's damaged soils, 2000

¹² Εγκρίθηκε με την ΚΥΑ 99605/3719/2001 (Β' 974/27.07.2001)

ρωμένη πολιτική σε εθνικό επίπεδο. Ορισμένες πτυχές της προστασίας του εδάφους είναι διάσπαρτες στην εθνική νομοθεσία, όπως: στο ν. 1650/1986 (Α' 160) «Για την προστασία του περιβάλλοντος», στην κ.υ.α. 161690/1335/1997 (Β' 519) για την «Προστασία των νερών από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης» όπως ισχύει, στο ν. 3199/2003 (Α' 280) «για την προστασία και διαχείριση των υδάτων», στον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό [Γενικό Πλαίσιο (Απόφαση 6876/4871/2008, Α' 128) και Ειδικά Πλαίσια για τις ΑΠΕ (Απόφαση 49828/2008, Β' 2464), για τη Βιομηχανία (Απόφαση 11508/2009, ΑΑΠ 151) και για τον Τουρισμό (Απόφαση 24208/2009 Β' 1138)], στο ν. 3937/2011 (Α' 60) «για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας», στις διατάξεις για τα απόβλητα και στην Οδηγία 2010/75/ΕΕ για την ολοκληρωμένη πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης, με αποτέλεσμα να συμβάλλουν στην προστασία του εδάφους διαφορετικές πολιτικές.

Θετικές επιδράσεις στην κατάσταση των εδαφών που καλλιεργούνται αναμένονται λόγω της εφαρμογής του καθεστώτος πολλαπλής συμμόρφωσης από τους γεωργούς που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις, βάσει της κ.υ.α. 324032/2004 (Β' 1921), και από την εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου προστασίας των περιοχών του οικολογικού δικτύου «Natura 2000».

Σοβαρές επιφυλάξεις διατυπώνονται για τις επιπτώσεις στο έδαφος από την μελλοντική «αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς» (κ.υ.α. Η.Π. 48416/2037/Ε.103/2011, Β' 2516), στο πλαίσιο αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.

Σε κάθε περίπτωση, οι ισχύουσες διατάξεις, ακόμη και όταν εφαρμόζονται πλήρως, έχουν ως αποτέλεσμα μια αποσπασματική και ελλιπή προστασία του εδάφους, δεδομένου ότι δεν καλύπτουν το σύνολο των εδαφών, ούτε όλες τις αναγνωρισμένες απειλές.

Για τους λόγους αυτούς, η υποβάθμιση του εδάφους συνεχίζεται.

5. Συνέπεια με λοιπές πολιτικές

Η πρόταση νόμου στοχεύει στην προστασία του εδάφους και στη διατήρηση της ικανότητάς του να επιτελεί τις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες του.

Λαμβάνει υπόψη τις ποικίλες καταστάσεις στις διάφορες Περιφέρειες της χώρας. Βασίζεται στις αρχές της προφύλαξης, της ανάληψης προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των περιβαλλοντικών ζημιών κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Στηρίζεται σε ανάλυση των πιθανών ωφελειών και του κόστους της δράσης έναντι της αδράνειας, στον σεβασμό της αειφόρου ανάπτυξης της χώρας στο σύνολό της και της ισόρροπης ανάπτυξης των Περιφερειών της.

Ειδικότερα, στην πρόταση νόμου ορίζονται, κατ' άρθρο, τα ακόλουθα:

Επί του Κεφαλαίου Α', που αφορά τις γενικές διατάξεις:

Επί του Άρθρου 1 Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής

Οι διατάξεις του άρθρου αυτού αναφέρονται στο αντικείμενο του νόμου, που είναι η προστασία και η αειφόρος χρήση του εδάφους ώστε να επιτελεί τις εξής λει-

τουργίες: α) άσκηση της γεωργίας και της δασοκομίας, παραγωγή βιομάζας, β) αποθήκευση, διήθηση και μετατροπή θρεπτικών στοιχείων, ουσιών και νερού, γ) απόθεμα βιοποικιλότητας (όπως ενδιαιτημάτων, ειδών χλωρίδας και πανίδας), δ) φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον για τον άνθρωπο και τις δραστηριότητές του, ε) πηγή πρώτων υλών (όπως άμμος, χαλίκι, κ.α.), στ) απόθεμα άνθρακα, ζ) παρακαταθήκη της γεωλογικής, της γεωμορφολογικής και της αρχαιολογικής κληρονομιάς.

Αναφέρεται επίσης στο πεδίο εφαρμογής του, που αφορά μέτρα πρόληψης των διεργασιών υποβάθμισης του εδάφους, τόσο των φυσικών όσο και των προκαλούμενων από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, διεργασίες που υπονομεύουν την ικανότητα του εδάφους να επιτελεί τις βασικές του λειτουργίες. Τα μέτρα περιλαμβάνουν τον μετριασμό των επιπτώσεων των εν λόγω διεργασιών και την αποκατάσταση των υποβαθμισμένων εδαφών τουλάχιστον στο επίπεδο λειτουργικότητας που αρμόζει στην υφιστάμενη και σε μελλοντικές χρήσεις.

Στην παράγραφο 2 του άρθρου ορίζεται ότι ο νόμος εφαρμόζεται στο έδαφος που σχηματίζει το ανώτερο στρώμα του στερεού φλοιού της γης, μεταξύ του γεωλογικού υποβάθρου και της επιφάνειας, εξαιρουμένων των υπογείων υδάτων, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2β, του ν. 3199/2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 (Α' 280)».

Στην παράγραφο 3 γίνεται ρητή αναφορά ότι από τις διατάξεις του νόμου εξαιρούνται τα εδάφη που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Επί του άρθρου 2 Ορισμοί

Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού τίθενται οι ορισμοί για τη «σφράγιση» του εδάφους και «τις επικίνδυνες ουσίες».

Επί του άρθρου 3 Προσδιορισμός και αποτίμηση των πολιτικών πρόληψης της υποβάθμισης του εδάφους

Δεδομένου ότι ορισμένες κλαδικές πολιτικές ενδέχεται να οξύνουν ή να αμβλύνουν τις διεργασίες υποβάθμισης του εδάφους, είναι αναγκαία η περαιτέρω ενσωμάτωση της προστασίας του εδάφους στις πολιτικές αυτές. Το άρθρο αυτό προβλέπει ότι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), δια της Γενικής Δ/σης Περιβάλλοντος, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία, προσδιορίζει και αποτιμά τις επιδράσεις των εν λόγω πολιτικών στην πρόληψη της υποβάθμισης του εδάφους και στην προστασία των λειτουργιών του, προκειμένου να λάβει –εάν χρειάζεται– τα κατάλληλα μέτρα.

Οι κλαδικές πολιτικές αφορούν κυρίως τους τομείς του χωροταξικού σχεδιασμού (γενικού, ειδικού και περιφερειακού), του πολεοδομικού σχεδιασμού, των μεταφορών, της βιομηχανίας, της ενέργειας, της γεωργίας, της δασοκομίας, της εξόρυξης πρώτων υλών, του τουρισμού, της κλιματικής αλλαγής και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Επί του άρθρου 4 Μέτρα προφύλαξης

Το έδαφος, λόγω του ευρέως φάσματος των ζωτικών λειτουργιών που επιτελεί, είναι καθοριστικής σημασίας για την αειφορία. Πρέπει συνεπώς να προστατευθεί για τις μελλοντικές γενεές.

Στο άρθρο αυτό ορίζεται ότι η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) μεριμνά ώστε κάθε χρήστης γης, του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα, του οποίου οι δραστηριότητες επηρεάζουν το έδαφος κατά τρόπο που είναι αναμενόμενο να παρεμποδίσουν σημαντικά τις λειτουργίες του που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1 του παρόντος, να υποχρεούται να λάβει μέτρα για την πρόληψη ή ελαχιστοποίηση των εν λόγω επιπτώσεων.

Στην παράγραφο 2 του άρθρου ορίζεται ότι με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται εντός τριών μηνών από την έκδοση του νόμου, καθορίζονται οι δραστηριότητες οι οποίες εμποδίζουν τις λειτουργίες του εδάφους και τα απαιτούμενα μέτρα για την πρόληψη ή τον μετριασμό των επιπτώσεων, καθώς και ο τρόπος ελέγχου της εφαρμογής αυτών των μέτρων.

Επί του άρθρου 5 Περιορισμός της σφράγισης του εδάφους

Η σφράγιση του εδάφους, δηλαδή η κάλυψή του για οικιστικούς σκοπούς, για την κατασκευή έργων οδοποιίας ή άλλων έργων υποδομής, εντείνεται διαρκώς σε εθνικό επίπεδο, ως επακόλουθο της αυξανόμενης ζήτησης γης σε πολλούς τομείς της οικονομίας, γεγονός που απαιτεί την τήρηση των αρχών της αειφορίας στη χρήση του εδάφους.

Στο άρθρο αυτό ορίζεται, στην παράγραφο 1, ότι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για να περιοριστεί η σφράγιση του εδάφους, λόγου χάριν με την αναγκαία και σχεδιασμένη οικιστική ανάπτυξη, ώστε να αναχαιτιστεί η μείωση των αναξιοποίητων περιοχών ή με την αποκατάσταση εγκαταλειμμένων ρυπασμένων περιοχών.

Τα μέτρα περιορισμού της σφράγισης του εδάφους ορίζονται με Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται εντός τριών μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου.

Επί του Κεφαλαίου Β', που αφορά την πρόληψη των κινδύνων και τον μετριασμό των επιπτώσεων στο έδαφος:

Επί του άρθρου 6 Χαρακτηρισμός περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο διάβρωσης, απομείωσης των οργανικών υλών, συμπίκνωσης, αλάτωσης, κατολισθήσεων ή οξίνισης

Για να είναι στοχοθετημένη και αποδοτική η πολιτική προστασίας του εδάφους, πρέπει να βασίζεται στη γνώση των περιοχών όπου σημειώνεται υποβάθμιση. Στην παράγραφο 1 του άρθρου αναγνωρίζεται ότι ορισμένες διεργασίες υποβάθμισης, όπως η διάβρωση, η απομείωση οργανικών υλών, η συμπίκνωση, η αλάτωση (δηλαδή η συσσωρευση στο έδαφος υδατοδιαλυτών αλάτων του

νατρίου, του μαγνησίου και του ασβεστίου, με αποτέλεσμα τη σοβαρή μείωση της εδαφικής γονιμότητας), οι κατολισθήσεις και η οξίνιση, σημειώνονται μόνο σε συγκεκριμένες περιοχές που κινδυνεύουν περισσότερο από τις εν λόγω διεργασίες. Αυτό απαιτεί τον εντοπισμό των περιοχών κινδύνου, σε ολόκληρη τη χώρα.

Σύμφωνα με την παράγραφο 2 ο προσδιορισμός και χαρακτηρισμός των περιοχών κινδύνου γίνεται με κοινή Απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, σε διάστημα τριών (3) ετών από την έναρξη ισχύος του νόμου. Για τους σκοπούς του εν λόγω χαρακτηρισμού, τα αρμόδια Υπουργεία χρησιμοποιούν, για κάθε μία από τις αναφερόμενες στην παράγραφο 1, διεργασίες υποβάθμισης του εδάφους, τουλάχιστον τα στοιχεία που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι του νόμου και λαμβάνουν υπόψη τις επιδράσεις αυτών των διεργασιών στην κλιματική αλλαγή και την ερημοποίηση.

Σύμφωνα με την παράγραφο 3, ο κατάλογος των περιοχών κινδύνου αναρτάται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, ώστε να λαμβάνει γνώση κάθε ενδιαφερόμενος και αναθεωρείται ανά δεκαετία.

Η παράγραφος 4 αναφέρεται στη μεθοδολογία χαρακτηρισμού περιοχών κινδύνου. Ο χαρακτηρισμός των περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο διάβρωσης, απομείωσης των οργανικών υλών, συμπίκνωσης, αλάτωσης, κατολισθήσεων και οξίνισης, ως περιοχών κινδύνου, πρέπει να βασίζεται σε όλα τα υπάρχοντα στοιχεία. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται στοιχεία όπως βάσεις δεδομένων του Κτηματολογίου, του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ), δορυφορικοί χάρτες, κλπ.

Μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί από ΑΕΙ και Ερευνητικά Κέντρα, της Ελλάδας ή του εξωτερικού, ή από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος.

Επί του άρθρου 7 Προγράμματα δράσης για την καταπολέμηση της διάβρωσης, της απομείωσης των οργανικών υλών, της συμπίκνωσης, της αλάτωσης, των κατολισθήσεων και της οξίνισης του εδάφους

Στην παράγραφο 1 του άρθρου ορίζεται ότι: για τη διατήρηση των λειτουργιών του εδάφους που αναφέρονται στο άρθρο 1, παρ. 1, με κοινές Αποφάσεις των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, καταρτίζεται για κάθε περιοχή κινδύνου (που έχει χαρακτηριστεί σύμφωνα με το άρθρο 6), πρόγραμμα δράσης το οποίο περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο: τους στόχους περιορισμού του κινδύνου, τα κατάλληλα μέτρα για την επίτευξη των στόχων αυτών, χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των μέτρων και εκτίμηση των πόρων, ιδιωτικών ή δημόσιων, που πρόκειται να διατεθούν για τη χρηματοδότηση των μέτρων.

Πριν από την κατάρτιση κάθε προγράμματος δράσης πρέπει να εκπονείται, όπως ορίζεται στην παράγραφο 2, έκθεση αντικτύπου στην οποία συμπεριλαμβάνονται και αναλύσεις κόστους-οφέλους. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται εντός τριμήνου από την έναρξη ισχύος

του παρόντος, καθορίζεται το περιεχόμενο της έκθεσης αντικτύπου και κάθε σχετικό με αυτήν.

Στην παράγραφο 3 προβλέπεται ότι εάν μια περιοχή διατρέχει κίνδυνο εξαιτίας της συνύπαρξης διαφορετικών διεργασιών υποβάθμισης του εδάφους που συντελούνται ταυτόχρονα, με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, δύναται να καταρτίζεται ενιαίο πρόγραμμα, στο οποίο καθορίζονται οι στόχοι περιορισμού των κινδύνων που έχουν εντοπιστεί, καθώς και τα ενδεδειγμένα μέτρα για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Σύμφωνα με την παράγραφο 4, κάθε πρόγραμμα δράσης αναφέρεται στους τρόπους εφαρμογής των μέτρων για την επίτευξη των καθορισμένων περιβαλλοντικών στόχων, καταρτίζεται εντός ενός έτους από τον χαρακτηρισμό κάθε περιοχής, σύμφωνα με το άρθρο 6, παρ. 2 και τίθεται σε εφαρμογή αμέσως μετά την κατάρτισή του. Κάθε πρόγραμμα δράσης δημοσιοποιείται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και επανεξετάζεται ανά πενταετία.

Επί του Κεφαλαίου Γ', που αφορά την αποκατάσταση του εδάφους:

Επί του άρθρου 8

Πρόληψη της ρύπανσης του εδάφους

Στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου ορίζεται ότι τα συναρμόδια Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης πρέπει να συμβάλουν στην πρόληψη και τον περιορισμό της εισόδου επικινδυνών ουσιών στο έδαφος, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να αποτραπεί η ρύπανσή του και να διατηρηθούν οι λειτουργίες του.

Στην παράγραφο 2 ορίζεται ότι με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που εκδίδεται εντός τριών μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος, καθορίζεται κάθε σχετικό με τη λήψη μέτρων.

Επί του άρθρου 9

Κατάλογος ρυπασμένων τόπων

Για την επιτυχή πρόληψη και μείωση του κινδύνου που εγκυμονεί η ρύπανση του εδάφους για την υγεία του ανθρώπου και για το περιβάλλον, τα Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης χαρακτηρίζουν τους τόπους που, κατά την κρίση τους, αντιπροσωπεύουν σοβαρό κίνδυνο από την άποψη αυτή. Στην αξιολόγηση κινδύνου συνεκτιμάται η υφιστάμενη και η μελλοντική χρήση αυτών των τόπων, οι οποίοι καλούνται «ρυπασμένοι τόποι» και εντάσσονται σε εθνικό κατάλογο ρυπασμένων τόπων.

Ο κατάλογος καταρτίζεται, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου, εντός ενός έτους από την έναρξη ισχύος του παρόντος, αναρτάται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής προς ενημέρωση των πολιτών και αναθεωρεί-

ται ανά πενταετία. Αντίγραφο του καταλόγου κατατίθεται στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιβάλλοντος της Βουλής.

Επί του άρθρου 10

Διαδικασία χαρακτηρισμού ρυπασμένων τόπων

Στην παράγραφο 1 του άρθρου ορίζεται ότι αρμόδια Αρχή για τον χαρακτηρισμό των ρυπασμένων τόπων είναι η Γενική Δ/ση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Με δεδομένο το πλήθος των τόπων που είναι πιθανό να έχουν ρυπανθεί, ο χαρακτηρισμός τους απαιτεί συστηματική προσέγγιση ενός έτους, όπως ορίζεται στην παράγραφο 2. Ο χαρακτηρισμός επανεξετάζεται ανά τριετία.

Στην παράγραφο 3 ορίζεται ότι τα Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης μετρούν τα επίπεδα συγκέντρωσης επικινδυνών ουσιών στους τόπους που έχουν χαρακτηριστεί ως ρυπασμένοι και, εφόσον τα επίπεδα αυτά συνιστούν επαρκή λόγο για να θεωρηθεί ότι εκθέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου ή το περιβάλλον, διενεργείται επιτόπια εκτίμηση επικινδυνότητας, όπως ορίζεται στην παράγραφο 3 του άρθρου, για τους συγκεκριμένους τόπους: α) εντός τριών (3) ετών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου, τουλάχιστον στο 50% των τόπων, β) εντός πέντε (5) ετών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου, στους υπόλοιπους τόπους. Η επιτόπια εκτίμηση διενεργείται από τους Επιθεωρητές Περιβάλλοντος και Ενέργειας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Στην παράγραφο 4 ορίζεται ότι με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζεται κάθε σχετικό με τον τρόπο εκτίμησης των επιπέδων συγκέντρωσης επικινδυνών ουσιών και την επιτόπια εκτίμηση.

Επί του Άρθρου 11

Έκθεση για την κατάσταση του εδάφους

Για να υποβοηθηθεί ο ταχύς χαρακτηρισμός ρυπασμένων τόπων, ο ιδιοκτήτης δημόσιας έκτασης στην οποία, όπως προκύπτει από επίσημα αρχεία, π.χ. εθνικά μητρώα ή κτηματολόγιο, έχει ασκηθεί ή ασκείται δραστηριότητα που ρυπαίνει το έδαφος πρέπει, πριν ολοκληρωθεί η αγοραπωλησία, να παρέχει στην Γενική Δ/ση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και στον αντισυμβαλλόμενο ουσιαστικές πληροφορίες, υπό μορφήν έκθεσης, για την κατάσταση του εδάφους. Η παροχή των πληροφοριών αυτών, όταν προγραμματίζεται μια αγοραπωλησία γης, θα συμβάλει και στην επίσπευση της ολοκλήρωσης του καταλόγου ρυπασμένων τόπων. Με τον τρόπο αυτό, επίσης, ο υποψήφιος αγοραστής θα γνωρίζει την κατάσταση του εδάφους και θα έχει τη δυνατότητα επιλογής.

Η έκθεση για την κατάσταση του εδάφους στην εν λόγω δημόσια έκταση εκπονείται, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου, από μελετητή με ανάλογα προσόντα και εγκρίνεται από τη Γενική Δ/ση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Περιλαμβάνει δε το ιστορικό του τόπου, α-

νάλυση για τον προσδιορισμό των συγκεντρώσεων των επικίνδυνων ουσιών στο έδαφος και τα επίπεδα συκέντρωσης των επικίνδυνων ουσιών, προκειμένου να εκτιμηθεί εάν αυτές εκθέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου ή το περιβάλλον.

Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζεται κάθε σχετικό με τα απαραίτητα προσόντα του μελετητή που εκπονεί την έκθεση, το ακριβές περιεχόμενό της, οι μέθοδοι προσδιορισμού των επιπέδων συκέντρωσης και ο τρόπος έγκρισης της έκθεσης.

Στην παράγραφο 3 του άρθρου ορίζεται ότι κάθε αρμόδια Αρχή χρησιμοποιεί τα στοιχεία που περιέχει η έκθεση για την κατάσταση του εδάφους στον χαρακτηρισμό ρυπασμένων τόπων, σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1.

Χαρακτηριστική περίπτωση για την οποία απαιτείται έκθεση κατάστασης του εδάφους, αποτελεί το πρώην αεροδρόμιο του Ελληνικού. Πρόκειται για έναν ρυπασμένο τόπο, για τον οποίο απαιτείται, εν όψει της οικιστικής ή άλλου είδους αξιοποίησής του, η εκπόνηση έκθεσης για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται, ώστε να προχωρήσει η αποκατάστασή του, σύμφωνα με το επόμενο άρθρο.

Επί του άρθρου 12 Αποκατάσταση ρυπασμένων τόπων

Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού προβλέπεται, στην παράγραφο 1, ότι τα συναρμόδια Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, πρέπει να εξασφαλίζουν τη λήψη μέτρων για την αποκατάσταση των ρυπασμένων τόπων που περιλαμβάνονται στον σχετικό κατάλογο του άρθρου 9, τηρώντας την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Η αποκατάσταση συνίσταται, σύμφωνα με την παράγραφο 2, στην εφαρμογή μέτρων στο έδαφος με στόχο την απομάκρυνση, τον έλεγχο, τη συγκράτηση ή τη μείωση των ρύπων, ώστε ο ρυπασμένος τόπος να μην εκθέτει πλέον σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου ή το περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα και την εγκεκριμένη μελλοντική χρήση του, εάν υπάρχει.

Στην παράγραφο 3 ορίζεται ότι οι ρυπασμένοι τόποι για τους οποίους είναι αδύνατο να εντοπιστεί ο ρυπαίνων, ή να του καταλογιστεί ευθύνη βάσει της νομοθεσίας, ή δεν μπορεί να υποχρεωθεί να αναλάβει το κόστος της αποκατάστασης, είναι γνωστοί και ως "ορφανοί" τόποι. Υπεύθυνο για τον περιορισμό του κινδύνου που διατρέχουν η υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον στους τόπους αυτούς ορίζεται το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής το οποίο εξασφαλίζει, μέσω του Πράσινου Ταμείου, τα αναγκαία κονδύλια για την αποκατάσταση των εν λόγω τόπων.

Η διαδικασία είναι αντίστοιχη με τα οριζόμενα στο άρθρο 9, παράγραφος 3, του π.δ. 148 (Α' 190/29.9.2009) για την «Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004, όπως ισχύει».

Στην παράγραφο 4 ορίζεται ότι με κοινή απόφαση των

Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθορίζεται κάθε σχετικό με την εφαρμογή των μέτρων για την αποκατάσταση των ρυπασμένων τόπων.

Επί του Άρθρου 13 Εθνική στρατηγική αποκατάστασης ρυπασμένων τόπων

Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού ορίζεται ότι τα συναρμόδια Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καταρτίζουν εντός δύο ετών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου, εθνική στρατηγική αποκατάστασης, με σκοπό τον καθορισμό των στόχων αποκατάστασης και της σειράς προτεραιότητας που θα τηρηθεί κατά την αποκατάσταση των ρυπασμένων τόπων.

Η εθνική στρατηγική εγκρίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, υποβάλλεται στην Επιτροπή Περιβάλλοντος της Βουλής και αναθεωρείται ανά πενταετία.

Επί του Κεφαλαίου Δ', για την ευαισθητοποίηση των πολιτών και την επιβολή κυρώσεων:

Επί του Άρθρου 14 Δράσεις ευαισθητοποίησης των πολιτών

Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού προβλέπεται η προώθηση μέτρων από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, για την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας και αειφόρου χρήσης του εδάφους.

Επί του Άρθρου 15 Υποβολή εκθέσεων

Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού προβλέπεται η γνωστοποίηση στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΕΑ/Natural systems and vulnerability) των ενεργειών που υλοποιήθηκαν από τη χώρα μας για την προστασία του εδάφους, βάσει των διατάξεων του παρόντος νόμου.

Ειδικότερα, ορίζεται ότι η Γενική Δ/νση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής γνωστοποιεί στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) τις ακόλουθες πληροφορίες για κάθε έτος, μέχρι την 31η Ιανουαρίου του επόμενου έτους: α) τις περιοχές κινδύνου που καθορίστηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφος 1, β) τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για τον εντοπισμό του κινδύνου κατ' εφαρμογή του άρθρου 6, γ) τα προγράμματα δράσης που εγκρίθηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 7, δ) τον κατάλογο ρυπασμένων τόπων που καταρτίστηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 9, παρ. 2, ε) την εθνική στρατηγική αποκατάστασης που εγκρίθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 13, στ) σύνοψη των πρωτοβουλιών ευαισθητοποίησης που ανελήφθησαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 14.

Επί του Άρθρου 16
Κυρώσεις

Σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του παρόντος νόμου, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, δια της Ειδικής Γραμματείας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας, επιβάλλει κυρώσεις. Με απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ καθορίζεται το είδος των κυρώσεων, η διαδικασία επιβολής τους και κάθε άλλο σχετικό.

Επί του Άρθρου 17
Εναρξη ισχύος

Στο άρθρο 17 ορίζεται ότι η ισχύς των διατάξεων του νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΟΜΟΥ

Για την προστασία και αειφόρο χρήση του εδάφους

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄
ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

**Άρθρο 1
Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής**

1. Με το νόμο αυτόν ορίζεται το πλαίσιο για την προστασία του εδάφους και τη διατήρηση της ικανότητάς του να επιτελεί κάθε μία από τις ακόλουθες περιβαλλοντικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες: α) άσκηση της γεωργίας και της δασοκομίας, παραγωγή βιομάζας, β) αποθήκευση, διήθηση και μετατροπή θρεπτικών στοιχείων, ουσιών και νερού, γ) απόθεμα βιοποικιλότητας (όπως ενδιαιτημάτων, ειδών χλωρίδας και πανίδας), δ) φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον για τον άνθρωπο και τις δραστηριότητές του, ε) πηγή πρώτων υλών, στ) απόθεμα άνθρακα, ζ) παρακαταθήκη της γεωλογικής, της γεωμορφολογικής και της αρχαιολογικής κληρονομιάς.

Ειδικότερα, καθορίζονται μέτρα για την πρόληψη των διεργασιών υποβάθμισης του εδάφους, τόσο των φυσικών όσο και των προκαλούμενων από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, διεργασίες που υπονομεύουν την ικανότητα του εδάφους να επιτελεί τις ανωτέρω λειτουργίες. Τα μέτρα περιλαμβάνουν τον μετριασμό των επιπτώσεων των εν λόγω διεργασιών και την αποκατάσταση των υποβαθμισμένων εδαφών τουλάχιστον στο επίπεδο λειτουργικότητας που αρμόζει στην υφιστάμενη και σε μελλοντικές χρήσεις.

2. Ο νόμος εφαρμόζεται στο έδαφος που σχηματίζει το ανώτερο στρώμα του στερεού φλοιού της γης, μεταξύ του γεωλογικού υποβάθρου και της επιφάνειας, εξαιρουμένων των υπογείων υδάτων, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 2 παρ. 2 εδάφιο β΄ του ν. 3199/2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 (Α΄ 280)».

3. Εξαιρούνται του παρόντος νόμου τα εδάφη που ανήκουν ή εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

**Άρθρο 2
Ορισμοί**

Για τους σκοπούς του νόμου, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

- ως «σφράγιση» νοείται η μόνιμη κάλυψη της επιφάνειας του εδάφους με στεγανό υλικό,

- ως «επικίνδυνες ουσίες» νοούνται ουσίες ή παρασκευάσματα κατά την έννοια της Οδηγίας 67/548/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1967 περί «προσεγγίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν στην ταξινόμηση, συσκευασία και επισήμανση των επικινδύνων ουσιών» και της Οδηγίας 1999/45/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών - μελών που αφορούν την ταξινόμηση, συσκευασία και επισήμανση των επικινδύνων παρασκευασμάτων», όπως ισχύουν.

**Άρθρο 3
Προσδιορισμός και αποτίμηση των πολιτικών
πρόληψης της υποβάθμισης του εδάφους**

Κατά τη χάραξη κλαδικών πολιτικών που ενδέχεται να τροποποιήσουν τις διεργασίες υποβάθμισης του εδάφους, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), διά της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία, προσδιορίζει και αποτιμά τις επιδράσεις των πολιτικών αυτών στις εν λόγω διεργασίες, ειδικότερα στους τομείς του χωροταξικού και του πολεοδομικού σχεδιασμού, των μεταφορών, της βιομηχανίας, της ενέργειας, της γεωργίας, της δασοκομίας, της εξόρυξης πρώτων υλών, του τουρισμού, της κλιματικής αλλαγής και της προστασίας του περιβάλλοντος, προκειμένου να λάβει, εάν χρειάζεται, τα κατάλληλα μέτρα.

**Άρθρο 4
Μέτρα προφύλαξης**

1. Η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) μεριμνά ώστε κάθε χρήστης γης, του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα, του οποίου οι δραστηριότητες επηρεάζουν το έδαφος κατά τρόπο που είναι αναμενόμενο να παρεμποδίσουν σημαντικά τις λειτουργίες του που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1 του παρόντος, να υποχρεούται να λάβει μέτρα για την πρόληψη ή ελαχιστοποίηση των εν λόγω επιπτώσεων.

2. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται εντός τριών μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος, καθορίζονται οι δραστηριότητες που εμποδίζουν τις λειτουργίες του εδάφους, τα απαιτούμενα μέτρα για την πρόληψη ή τον μετριασμό των επιπτώσεων και ο τρόπος ελέγχου της εφαρμογής τους.

**Άρθρο 5
Περιορισμός της σφράγισης του εδάφους**

1. Για τη διατήρηση των αναφερόμενων στο άρθρο 1, παράγραφος 1, λειτουργιών του εδάφους, η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος,

Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για τον περιορισμό της σφράγισης του εδάφους ή, στις περιπτώσεις σφράγισης, για τον μετριασμό των επιπτώσεών της.

2. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής που εκδίδεται εντός τριών μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος, ορίζονται τα μέτρα περιορισμού της σφράγισης του εδάφους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ **ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ, ΜΕΤΡΙΑΣΜΟΣ** **ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ**

Άρθρο 6

Χαρακτηρισμός περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο διάθρωσης, απομείωσης των οργανικών υλών, συμπίκνωσης, αλάτωσης, κατολισθήσεων ή οξίνισης

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, χαρακτηρίζονται ως «περιοχές κινδύνου» οι περιοχές για τις οποίες αποδεδειγμένα ή βάσει βάσιμων υπονοιών έχουν συντελεστεί ή είναι πιθανό να συντελεστούν στο προσεχές μέλλον μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες διεργασίες υποβάθμισης του εδάφους: α) υδραυλική διάβρωση και διάβρωση από τον αέρα, β) απομείωση οργανικών υλών, προκαλούμενη από σταθερή πτωτική τάση του οργανικού κλάσματος του εδάφους, με εξαίρεση την αδιάσπαστα φυτικά και ζωικά κατάλοιπα, τα προϊόντα μερικής αποσύνθεσής τους και τη βιομάζα του εδάφους, γ) συμπίκνωση, με την αύξηση του φαινομένου βάρους και τη μείωση του πορώδους του εδάφους, δ) αλάτωση, με τη συσσώρευση διαλυτών αλάτων στο έδαφος, ε) κατολισθήσεις, προκαλούμενες από καθοδική μετακίνηση εδαφικών και βραχωδών μαζών σε πρηνή, στ) οξίνιση.

2. Ο ως άνω χαρακτηρισμός γίνεται εντός τριών (3) ετών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Για τους σκοπούς του εν λόγω χαρακτηρισμού, τα αρμόδια Υπουργεία χρησιμοποιούν, για κάθε μία από τις αναφερόμενες στην παράγραφο 1, διεργασίες υποβάθμισης του εδάφους, τουλάχιστον τα στοιχεία που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι του παρόντος και λαμβάνουν υπόψη τις επιδράσεις αυτών των διεργασιών στην επιβάρυνση των τομέων των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της ερημοποίησης.

3. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής αναρτά στην ιστοσελίδα του τον κατάλογο των περιοχών κινδύνου, που χαρακτηρίζονται κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1 και τις επανεξετάζει ανά δεκαετία.

4. Τα Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, δύναται να βασίζονται τον χαρακτηρισμό των περιοχών κινδύνου σε εμπειρικά στοιχεία ή σε μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί ή χρησιμοποιηθεί εγκύρως από Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή Ερευνητικά Κέντρα, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος.

Άρθρο 7

Προγράμματα δράσης για την καταπολέμηση της διάθρωσης, της απομείωσης των οργανικών υλών, της συμπίκνωσης, της αλάτωσης, των κατολισθήσεων και της οξίνισης του εδάφους

1. Για τη διατήρηση των λειτουργιών του εδάφους που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, καταρτίζεται για κάθε περιοχή κινδύνου που έχει χαρακτηριστεί σύμφωνα με το άρθρο 6, πρόγραμμα δράσης το οποίο περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο: τους στόχους περιορισμού του κινδύνου, τα κατάλληλα μέτρα για την επίτευξη των στόχων αυτών, χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των αναγκαίων μέτρων και εκτίμηση των κονδυλίων, ιδιωτικών ή δημόσιων, που πρόκειται να διατεθούν για τη χρηματοδότηση των μέτρων.

2. Πριν από την κατάρτιση κάθε προγράμματος δράσης, σύμφωνα με την παράγραφο 1, πρέπει να εκπονείται έκθεση αντικτύπου, στην οποία συμπεριλαμβάνονται και αναλύσεις κόστους-οφέλους. Με Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται εντός τριμήνου από την έναρξη ισχύος του παρόντος, καθορίζεται το περιεχόμενο της έκθεσης αντικτύπου και κάθε σχετικό με αυτή.

3. Σε περίπτωση όπου μια περιοχή διατρέχει κίνδυνο εξαιτίας της συνύπαρξης διαφορετικών διεργασιών υποβάθμισης του εδάφους που συντελούνται ταυτόχρονα, με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, δύναται να καταρτίζεται ενιαίο πρόγραμμα, στο οποίο καθορίζονται οι στόχοι περιορισμού των κινδύνων που έχουν εντοπιστεί, καθώς και τα ενδεδειγμένα μέτρα για την επίτευξη των στόχων αυτών.

4. Το πρόγραμμα δράσης αναφέρεται στους τρόπους εφαρμογής των μέτρων για την επίτευξη των καθορισμένων περιβαλλοντικών στόχων, καταρτίζεται εντός ενός έτους από τον χαρακτηρισμό κάθε περιοχής, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 2, και τίθεται σε εφαρμογή αμέσως μετά την κατάρτισή του. Κάθε πρόγραμμα δράσης δημοσιοποιείται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και επανεξετάζεται ανά πενταετία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ **ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ**

Άρθρο 8

Πρόληψη της ρύπανσης του εδάφους

1. Για τη διατήρηση των λειτουργιών του εδάφους που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, σε συνεργασία με τα Υπουργεία Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, λαμβάνει κατάλληλα μέτρα, ώστε να περιοριστεί η εκούσια ή ακούσια είσοδος επικίνδυνων ουσιών στην επιφάνεια ή στο εσωτερικό του εδάφους, εξαιρουμένης εκείνης που οφείλεται, αφ' ενός στην εναπόθεση μέσω του αέρα και,

αφ' ετέρου, σε ασυνήθη ή αναπόφευκτα φυσικά φαινόμενα, ώστε να αποτραπεί η συσσώρευση που θα μπορούσε να παρεμποδίσει τις λειτουργίες του εδάφους ή να εκθέσει σε σοβαρούς κινδύνους την υγεία του ανθρώπου ή το περιβάλλον.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που εκδίδεται εντός τριών μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος, καθορίζεται κάθε σχετικό με τη λήψη μέτρων.

Άρθρο 9

Κατάλογος ρυπασμένων τόπων

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, χαρακτηρίζονται με τη διαδικασία του άρθρου 10, οι τόποι της Επικράτειας στους οποίους έχει επιβεβαιωθεί η παρουσία επικίνδυνων ουσιών σε επίπεδα που θεωρείται ότι εκθέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου ή το περιβάλλον, οι οποίοι εφεξής καλούνται «ρυπασμένοι τόποι». Ο κίνδυνος αυτός αξιολογείται με συνεκτίμηση της υφιστάμενης και της εγκεκριμένης μελλοντικής χρήσης αυτών των τόπων.

2. Με Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής καταρτίζεται εντός ενός έτους από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εθνικός κατάλογος ρυπασμένων τόπων, εφεξής καλούμενος «κατάλογος», ο οποίος δημοσιοποιείται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, αντίγραφο του κατατίθεται στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιβάλλοντος της Βουλής και επανεξετάζεται ανά πενταετία.

Άρθρο 10

Διαδικασία χαρακτηρισμού ρυπασμένων τόπων

1. Αρμόδια Αρχή για τον χαρακτηρισμό των ρυπασμένων τόπων ορίζεται η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

2. Εντός ενός έτους από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής προσδιορίζει τη γεωγραφική θέση των τόπων όπου ασκούνται ή ασκούνταν στο παρελθόν οι δυνητικά ρυπογόνες για το έδαφος δραστηριότητες που αναφέρονται στο Παράρτημα II του παρόντος. Ο χαρακτηρισμός επανεξετάζεται ανά τριετία.

3. Τα Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης μετρούν, σύμφωνα με το κατωτέρω χρονοδιάγραμμα, τα επίπεδα συγκέντρωσης επικίνδυνων ουσιών στους τόπους που έχουν χαρακτηριστεί σύμφωνα με την παράγραφο 2 και, εφόσον εκτιμηθεί ότι τα επίπεδα αυτά εκθέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου ή το περιβάλλον, διενεργείται επιτόπια εκτίμηση επικινδυνότητας για τους συγκεκριμένους τόπους: α) εντός τριών (3) ετών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου, τουλάχιστον στο 50% των τόπων, β) εντός πέντε (5) ετών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου, στους υπόλοιπους τόπους. Η επιτόπια εκτίμηση διενεργείται από τους Επιθεωρητές Περιβάλ-

λοντος και Ενέργειας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

4. Με κοινή Απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζονται ο τρόπος εκτίμησης των επιπέδων συγκέντρωσης επικίνδυνων ουσιών, τα όρια πάνω από τα οποία οι συγκεντρώσεις εκθέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον και κάθε σχετικό με την επιτόπια εκτίμηση.

Άρθρο 11

Έκθεση για την κατάσταση του εδάφους

1. Σε περίπτωση πώλησης δημόσιας έκτασης στην οποία ασκείται ή, όπως προκύπτει από επίσημα αρχεία (όπως εθνικά μητρώα ή Κτηματολόγιο), έχει ασκηθεί δυνητικά ρυπογόνος για το έδαφος δραστηριότητα που αναφέρεται στο Παράρτημα II του παρόντος, ο ιδιοκτήτης θέτει στη διάθεση της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και του αντισυμβαλλόμενου έκθεση σχετική με την κατάσταση του εδάφους στην εν λόγω δημόσια έκταση.

2. Η έκθεση για την κατάσταση του εδάφους εκπονείται από μελετητή με ανάλογα προσόντα και εγκρίνεται από τη Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Η εν λόγω έκθεση περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο τα ακόλουθα στοιχεία:

- α) το ιστορικό του τόπου,
- β) ανάλυση για τον προσδιορισμό των συγκεντρώσεων των επικίνδυνων ουσιών στο έδαφος,
- γ) τα επίπεδα συγκέντρωσης των επικίνδυνων ουσιών προκειμένου να εκτιμηθεί εάν αυτές εκθέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου ή το περιβάλλον.

Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής καθορίζεται κάθε σχετικό με τα απαραίτητα προσόντα του εκπονούντος την έκθεση, το ακριβές περιεχόμενό της, οι μέθοδοι προσδιορισμού των επιπέδων συγκέντρωσης και ο τρόπος έγκρισης της έκθεσης.

3. Κάθε Αρμόδια Αρχή χρησιμοποιεί τα στοιχεία που περιέχει η έκθεση για την κατάσταση του εδάφους στον χαρακτηρισμό ρυπασμένων τόπων, σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1.

Άρθρο 12

Αποκατάσταση ρυπασμένων τόπων

1. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής σε συνεργασία με τα Υπουργεία Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, εξασφαλίζουν την αποκατάσταση των ρυπασμένων τόπων που απαριθμούνται στο σχετικό κατάλογο του άρθρου 9.

2. Η αποκατάσταση συνίσταται στην εφαρμογή μέτρων στο έδαφος με στόχο την απομάκρυνση, τον έλεγχο, τη συγκράτηση ή τη μείωση των ρύπων, ώστε ο ρυπασμένος τόπος να μην εκθέτει πλέον σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου ή το περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη και την εγκεκριμένη μελλοντική χρήση του.

3. Οι ρυπασμένοι τόποι για τους οποίους είναι αδύνατο να εντοπιστεί ο ρυπαίνων, ή να του καταλογιστεί ευθύνη

βάσει της νομοθεσίας, ή δεν μπορεί να υποχρεωθεί να αναλάβει το κόστος της αποκατάστασης είναι γνωστοί και ως «ορφανοί» τόποι. Υπεύθυνο για τον περιορισμό του κινδύνου που διατρέχουν η υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον στους τόπους αυτούς ορίζεται το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, το οποίο, μέσω του Πράσινου Ταμείου, εξασφαλίζει τους αναγκαίους, για την αποκατάσταση των εν λόγω τόπων, πόρους.

4. Με κοινή Απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθορίζεται κάθε σχετικό με την εφαρμογή των μέτρων για την αποκατάσταση των ρυπασμένων τόπων.

Άρθρο 13 **Εθνική στρατηγική αποκατάστασης** **ρυπασμένων τόπων**

1. Εντός δύο (2) ετών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου τα Υπουργεία Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καταρτίζουν εθνική στρατηγική αποκατάστασης με βάση τον κατάλογο των ρυπασμένων τόπων του άρθρου 9, η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον: ειδικούς στόχους αποκατάστασης, ιεράρχηση προτεραιοτήτων με πρώτους τους τόπους που εκθέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου, χρονοδιάγραμμα εφαρμογής και εκτίμηση του απαιτούμενου ποσού για την αποκατάσταση.

2. Η εθνική στρατηγική αποκατάστασης εγκρίνεται με κοινή Απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, υποβάλλεται στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιβάλλοντος της Βουλής και επανεξετάζεται ανά πενταετία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ **ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ, ΚΥΡΩΣΕΙΣ**

Άρθρο 14 **Ευαισθητοποίηση και συμμετοχή του κοινού**

Η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής λαμβάνει μέτρα ευαισθητοποίησης των πολιτών για τη σημα-

σία του εδάφους στην επιβίωση του ανθρώπου και των οικοσυστημάτων και για την αειφόρο χρήση του εδάφους, σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση.

Άρθρο 15 **Υποβολή εκθέσεων**

Η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής γνωστοποιεί στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (Ε-ΟΠ) τις ακόλουθες πληροφορίες για κάθε έτος, μέχρι την 31η Ιανουαρίου του επόμενου έτους: α) τις περιοχές κινδύνου που καθορίστηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφος 1, β) τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για τον χαρακτηρισμό του κινδύνου κατ' εφαρμογή του άρθρου 6, γ) τα προγράμματα δράσης που εγκρίθηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 7, δ) τον κατάλογο ρυπασμένων τόπων που καταρτίστηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 9, παράγραφος 2, ε) την εθνική στρατηγική αποκατάστασης που εγκρίθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 13, στ) σύνοψη των πρωτοβουλιών ευαισθητοποίησης που ανελήφθησαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 14.

Άρθρο 16 **Κυρώσεις**

Σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του παρόντος νόμου, η Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής επιβάλει κυρώσεις. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής καθορίζονται το είδος των κυρώσεων, η διαδικασία επιβολής τους και κάθε άλλο σχετικό.

Άρθρο 17 **Έναρξη ισχύος**

Η ισχύς των διατάξεων του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 23 Φεβρουαρίου 2012

Ο προτείνων Βουλευτής

Σταύρος Ελ. Καλογιάννης

Παράρτημα Ι

Τμήμα 1
Στοιχεία για τον προσδιορισμό των περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο διάβρωσης
Τύπος εδάφους
Σύσταση του εδάφους: περιεκτικότητα σε άμμο, ιλύ και άργιλο
Πυκνότητα και υδραυλικές ιδιότητες του εδάφους: συντελεστής διαπερατότητας, ικανότητα κατακράτησης υδάτων, κλπ
Τοπογραφία (συμπεριλαμβανομένων της κλίσης και του μήκους των πρανών)
Εδαφοκάλυψη (π.χ. βάσει της ονοματολογίας Corine Land Cover)
Χρήσεις γης (συμπεριλαμβανομένων των καλλιεργειών και της δασοκομίας)
Κλίμα: κατακρημνίσεις, χαρακτηριστικά ανέμου
Υδρολογικές συνθήκες
Αγρο - οικολογική ζώνη

Τμήμα 2
Στοιχεία για τον προσδιορισμό των περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο απομείωσης των οργανικών υλών του εδάφους
Τύπος εδάφους
Σύσταση του εδάφους - περιεκτικότητα σε άργιλο
Συνολικός οργανικός άνθρακας εδάφους (g C/kg ξηράς ουσίας)
Απόθεμα οργανικού άνθρακα εδάφους (t C/ha)
Τοπογραφία: κλίση εδάφους, υψομετρία
Εδαφοκάλυψη (π.χ. βάσει της ονοματολογίας Corine Land Cover)
Χρήσεις γης (συμπεριλαμβανομένων των καλλιεργειών και της δασοκομίας)
Κλίμα: θερμοκρασία και κατακρημνίσεις (όγκος)

Τμήμα 3
Στοιχεία για τον προσδιορισμό των περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο συμπύκνωσης
Τύπος εδάφους
Σύσταση του επιφανειακού εδάφους (30 cm ή στρώμα άροσης σε αρόσιμες εκτάσεις) και του υπεδάφους
Φαινόμενο βάρος του επιφανειακού εδάφους και του υπεδάφους
Συνολικός οργανικός άνθρακας εδάφους (g C/kg ξηράς ουσίας)
Τοπογραφία: κλίση και μορφή γαιών
Εδαφοκάλυψη (π.χ. βάσει της ονοματολογίας Corine Land Cover)
Χρήσεις γης (συμπεριλαμβανομένων των καλλιεργειών και της δασοκομίας)
Κλίμα: θερμοκρασία, κατακρημνίσεις, εξατμισοδιαπνοή

Τμήμα 4	
Στοιχεία για τον προσδιορισμό των περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο αλάτωσης	
Τύπος εδάφους	
Σύσταση του εδάφους: περιεκτικότητα σε άμμο, ιλύ και άργιλο	
Χημικές ιδιότητες του εδάφους: pH, αγωγιμότητα, ποσοστό ανταλλάξιμου νατρίου	
Υδραυλικές ιδιότητες του εδάφους: συντελεστής διαπερατότητας, υδροαγωγιμότητα, κατακράτηση υδάτων, χαρακτηριστικά αποστράγγισης	
Αρδευόμενες περιοχές, χημικές ιδιότητες του νερού άρδευσης (pH, φύση αλάτων και σχετική περιεκτικότητα) και τύπος αρδευτικών έργων	
Πληροφορίες για τα υπόγεια ύδατα: χημικές ιδιότητες (pH, φύση αλάτων και σχετική περιεκτικότητα), διακύμανση του βάθους	
Κλίμα: θερμοκρασία, κατακρημνίσεις (όγκος) και εξατμισοδιαπνοή	

Τμήμα 5	
Στοιχεία για τον προσδιορισμό των περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο κατολισθήσεων	
Τύπος εδάφους	
Ιδιότητες του εδάφους: σύσταση και διαπερατότητα	
Συχνότητα εμφάνισης/χωρική πυκνότητα υφιστάμενων κατολισθήσεων	
Γεωλογικό υπόβαθρο: πετρογραφία, γεωτεχνικά και υδρογεωλογικά χαρακτηριστικά, φύση του συναφούς υλικού του εδάφους)	
Τοπογραφία: μήκος των πρηνών, αλλαγές κλίσης και φύση των πρηνών	
Εδαφοκάλυψη (π.χ. βάσει της ονοματολογίας Corine Land Cover)	
Χρήσεις γης (συμπεριλαμβανομένων των καλλιεργειών και της δασοκομίας)	
Κλίμα: κατακρημνίσεις (όγκος, διάρκεια, συχνότητα και ένταση)	
Σεισμικός κίνδυνος	

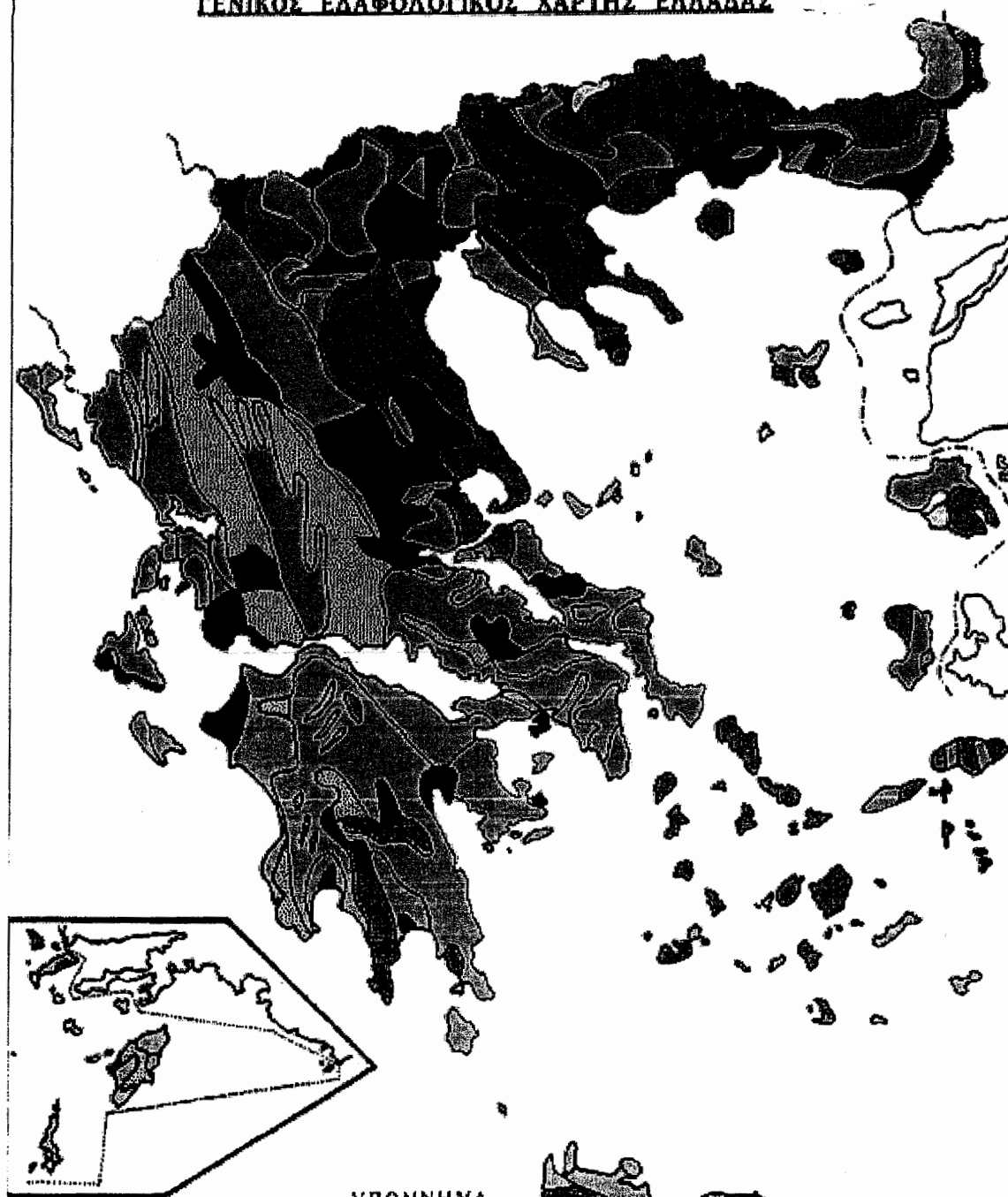
Τμήμα 6	
Στοιχεία για τον προσδιορισμό των περιοχών που διατρέχουν κίνδυνο οξίνισης	
Τύπος εδάφους	
Σύσταση του εδάφους: περιεκτικότητα σε άμμο, ιλύ και άργιλο	
Συναφές υλικό: φύση και χημική σύνθεση	
Χημικές ιδιότητες του εδάφους: pH και βασικός κορεσμός	
Συνολικός οργανικός άνθρακας εδάφους	
Εδαφοκάλυψη (π.χ. βάσει της ονοματολογίας Corine Land Cover)	
Χρήσεις γης (συμπεριλαμβανομένων των καλλιεργειών και της δασοκομίας)	
Κλίμα: θερμοκρασία, κατακρημνίσεις (όγκος), εξατμισοδιαπνοή	
Εναπόθεση οξινιστικών ουσιών μέσω του αέρα	

Παράρτημα II

Κατάλογος δυνητικά ρυπογόνων για το έδαφος δραστηριοτήτων

1. Εγκαταστάσεις στις οποίες είναι ή ήταν παρούσες επικίνδυνες ουσίες σε ποσότητες ίσες ή μεγαλύτερες από τις αναφερόμενες στο Παράρτημα I, μέρη 1 και 2, στήλη 2, της Οδηγίας 96/82/EK (Οδηγία "Seveso").
2. Οι δραστηριότητες που απαριθμούνται στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2010/75/ΕΕ περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης).
3. Αερολιμένες.
4. Λιμένες.
5. Πρώην στρατιωτικές εγκαταστάσεις.
6. Μεγάλα πρατήρια καυσίμων και ανεφοδιασμού.
7. Εγκαταστάσεις εξόρυξης που δεν καλύπτονται από την Οδηγία 96/82/EK, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων εξορυκτικών αποβλήτων, όπως ορίζονται στην Οδηγία 2006/21/EK.
8. Χώροι υγειονομικής ταφής αποβλήτων, όπως ορίζονται στην Οδηγία 1999/31/EK.
9. Εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΔΑΦΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ



ΥΠΟΜΝΗΜΑ



Εδάφη απο αποσάθρωση σκληρών σβεστολίθων 32%



Εδάφη απο αποσάθρωση μεταμορφωμένων πετρωμάτων 16%



Εδάφη απο αποσάθρωση τριτογενών 21%



Εδάφη απο αποσάθρωση φλύσσης 9%



Εδάφη απο αποσάθρωση βασικών παριγενών πετρωμάτων (περιθοπίων) 2%



Εδάφη απο αποσάθρωση όξινων παριγενών πετρωμάτων (γρονιτών) 3%



Αλλουβιακά εδάφη 17%

Πηγή: Γ. ΝΑΚΟΣ

Ι.Δ.Ε. ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΗ 1977